Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 74 (6679). 1988 сыл. Бэс ыйын 21 күнэ. ОПТУОРУННЬУК. Сыаната 3 харчы

ДЕЛЕГАТЫ КЫТТА КӨРСҮҺҮҮ

Бэс ыйын 17 күнүгэр Культура оройуоннааҕы дьиэтигэр Чурапчы сэлиэнньэтин общественноһын представителлэрэ Бүтүн Союзтааҕы XIX партийнай конференция делегата, ССКП Нерюнгритааҕы горкомун бастакы секретара **В. В. Балдуевы** кытта көрсүһүүлэригэр мусталлар мунньах буолла.

Мунньаҕы кылгас киирии тылынан ССКП райкомун бастакы секретара **Г. М. Сысолятин** аста.

Трибунаҕа В. В. Балдуев тахсыытын мустубут дьон итиитик эҕэрдэлээтилэр.

—Эһиги оройуоҥҥутугун кытта 11-с сылын доҕордоһуу сибээһи тутуһар Нерюнгри рабочай кылааһа оройуон үлэһит дьонун түбүктэрин, кинилэр кыһалҕаларын мэлдьитин кэтээн көрөр, истэ-билэ олорор,—диир Владимир Викторович.—Аасыыт сайын үөскээбит күчүмэҕэйдэрин туоратыыга, общественнай сүөһү бырыыгы уустук кыстыгын сүтүгэ суох туоратыытыгар биһигиттэн шефтээх предприятиелар коллективтара бэйэлэрин кыахтарын иһинэн көмөҕү бүтүннүүтүн оҥордулар.

Бу күннэргэ Чурапчыга от хомууругар көмөҕө дьону уонна техниканы түмэ сылдьабыт.

Кини кэлэр өттүгэр кэмэнү шефтэһэр оройуон социальнай сайдыытыгар ордук чорботон оҥорорго этэр, быйыл саас түһэрсиллибит дуогабар быһыытынан тэриллиэхтээх үлэни хонтуруолга тутарын биллэрэр. Нерюнгри-гэ биһиги оройуоммут туһааннаах предприятиеларын уонна тэрилтэлэрин кытта доҕордоһуу дуогабардаах коллективтарга барылларыгар «Шефтэһии экраннара» тэриллибиттэр.

Онтон салгыы делегат Бүтүн Союзтааҕы XIX партийнай конференцияҕа ССКП КК Тезистэрин дьүүллэһии Нерюнгрига хайдах барбытын туһунан кэпсиир, куорат промышленнай предприятиеларын пятилеткатааҕы уонна быйылгы былааннарын итиэннэ эбээһэтэлистибэлэрин толорон иһиилэрин туругун билиһиннэрэр. Онуоха бары предприятиелар эрчимдээхи үлэлээһиннэрэ, интенсификацияҕа олоҕуран үлэ оҥорумтуота үүммүтэ, чох промышленноһа былаанна рын уруттаан толорбута, тутааччылар олорор дьиэни үлэҕэ киллэрии сыллааҕы сорудаҕын аҥарыттан ордугун хайыы-үйэ толорбуттара бэлиэтэннэ.

Түмүгэр В. В. Балдуев ССКП КК Тезистэринэн сибээстээн түс бэйэтин санааларын кытта үллэһиннэ.

Бүтүн Союзтааҕы XIX партийнай конференция делегатын көрсүһүүгэ тыл эттилэр: **А. Д. Захаров**, сэриин уонна үлэ ветераннарын оройуоннааҕы советын председателэ, **М. Д. Гуляев**, оҕо спортивнай оскуолатын директора, **Г. И. Адамов**, райсовет исполкомун председателин солбуйааччы.

Көрсүһүүгү муннҕаҕар ССКП обкомун секретара **М. Е. Николаев** кыттыһыы ылла.

С. ПОПОВ.

Снимокка: В. В. Балдуев (ортоку) «Союзпечать» отделениетын начальнига М. П. Аманатованы (хаҥастан), кырдьаҕас педагог А. А. Борисованы, народнай театр режиссера Н. М. Заболоцкаяны уонна пенсионер С. П. Павловы кытта.

П. Оконешников фотота.

ПРОГРАММА ОЛОЧЧУ ТУОЛЛА

«Мир» научнай-чинчийэр комплекс бортугар холбоһуктаах үлэни ситэрэн баран Анатолий Соловьев, Виктор Савиных уонна Болгария Народнай Республикатын гражданина Александр Александров состаабтаах экипажтар икки ардыларынааҕы экипаж бэс ыйын 17 күнүгэр Сиргэ эргиллэн кэллэ. Итэн кэниттэн дэн курдук биир суукка буолан баран советскай-болгарскай космическай экспедиция чилиэннэрэ Байконур космодромыгар ыытыллыбыт пресс-конференция кыттыылаахтарынан буоллулар. Космонавтар аҕыс суукалаах көтүү кэмигэр бары 42 былааннаммыт экспериментэрэ экипаж толордо диэн иһитиннэрдилэр.

«Мир» орбитальнай чинчийэр комплекска космическай көтүүнү ситиһиилээхтик ыытыытын уонна онуоха көрдөрбүт хорсун быһыытын уонна геройдуун иһин ССРС Верховнай Советын Президиума Советскай Союз икки төгүллээх Геройун, ССРС космонавт-летчигын В. П. Савиныҕы Ленин орденынан наҕараадалаата. А. Я. Соловьевка Ленин орденын уонна «Кыһыл көмүс Сулус» медалы туттаран туран Советскай Союз Геройун аата уонна «ССРС космонавт-летчига» аат иҥэрилиннилэр. Ленин орденын уонна «Кыһыл көмүс Сулус» медалы туттаран туран Советскай Союз Геройун аата Болгария Народнай Республикатын гражданиныгар чинчийээччи-космонавт А. Александровка иҥэрилиннэ.

(ССТА).

Үрдүк өрөгөй түһүлгэтэ

Ыһыахтан репортаж

Талба Таатта хоту эҥэрэгэр лагларыйа үүммут хатыҥнар быыстарыгар ырыа-тойук дьиэрэйэр, музыка ньиргийэр. Бу Субуруускай аатынан совхоз Хатылытааҕы отделениетын ыһыахтыыр түһүлгэтэ. Саасқы ардахтартан хоһуу күөх хампанан өрө анньыбыт. Кырдьык даҕаны, оҕо, уруу, дьон-сэргэ түмсэн ааһарыгар айылҕа анаабыт сиринэн-уотунан буолбут.

Ыһыах тэрээһиннэр нэһилиэк агитзоналара активнай кыттыыны ылбыттар. Күрэхтэһиилэр, түһүлгэлэр барыта зоналарынан аттарыллыбыттар. Онон нэһилиэк хас биирдии олохтооҕо ыһыах оонньуутугар-көрүгэр кыттар кыахтаммыт.

Сарсыардаттан аҕыс хааандаҕан волейболга күрэхтэһии ыраапмыт, сельпо ларектара атыыны тэнииппиттэр. Национальнай таҥастаахтар түһүлгэни сэлэлии мустубуттар.

Мустубут дьону эҕэрдэлээн олоҥхо бухатыыра тойук туойан доллоһутар. Онтон ычаттар үҥкүүлээн битийэллэр. Оһуокай оонньоор. Ити курдук, ыһыаҕы аһыы сиэрэ-дуомэ тутуһуллубутун, толоруллубутун кэнниттэн тылы сельсовет исполкомун председателэ А. Х. Павлов ылар.

Кини совхоз уонна отделение үлэһиттэрэ Бүтүн Союзтааҕы XIX партийнай конференцияны көрсө оройуоҥҥа ыҥырыыларыгар биэрбит тылларын чиэстээхтик толорон иһаллэрин туһунан иһитиннэрэр. Эти, түүлээҕи государство-ҕа туттарыы былааннара туоллулар. Общественнай сүөһү кыстыгар ылыллыбыт эбээһэтэлистибэлэр өмүэ ситиһиллибиттэр. Үүт валовойунан ыамыы, государствоҕа туттарыы былааннара 105 бырыһыан толорулуннулар. Бороосҕу ну толоһутуу былаана 15,2 кг аһарылынна, Совхоз бадьээттээх коллективтара сайаҕыны үлэлээһин барыстааҕын дьаһалынан дакаастыыллар. Кривошапкиннар дьиэ-кэргэн кыстыкка бииргэх фуражнай ынахтан 900-түү кг үүтү ыырса сорудахтарын 52 кг аһардылар. Комсомолец Петр Максимов былааныы 19,9 бырыһыаныкан куоһаран, юбилейдаах сыл куоталаһыытын баһылаан кэһүлээн иһэр. Ыарахан кыстыгы ситиһиилээх үлэни түмүктүүргэ кормоцехтар үлэлэрэ тоһуу буолла. К. В. Чичигинаров салайар кормоцеҕын звенота 4150 тонна үрдүк хаачыстыбалаах эбии аһылыгы оҥорон былааныы 48 бырыһыан куоһарда. Кыстык ыарахаттарын туоруурга нэһилиэк общественноһын үтүөтэ-өҥөтө улахан. Олохтоох орто оскуола, балыыһа, оҕо садын, сибээс отделениетын коллективтара сүөсүһүттэр саамай истиҥ махталларын ылыахтарын иллылар.

Кэбээйиттэн, Горнайтан 600-тэн тахса тонна от киллэрээн тиэлиннэ. С. С. Платонов, Д. Н. Аржаков салайбыт водителлэрин звенолара, тракторнистар М. М. Барахсанов, комсомолец В. Литвинцев кыһыҥҥы дьыбары, саасҕы чысхааны аахсыбакка дьулуурдаахтык үлэлээтилэр.

Быйыл муус устарга Хатылы нэһилиэгин общественноһа идейнэй-политическай иитии уонна социальнай-культурнай сайдыы таһымнарын үрдэтиигэ ыҥырыы ыллылар. Ыҥырыыны толоруурга үлэ барар. Оскуола педколлектива нэһилиэнньэ уонна үлэ коллективтарын иннилэригэр отчуоттаата, Агитзоналарынан үөрэнээччилэри иитиигэ бы-лааннаах үлэлэр саҕаланнылар. Совхоз нэһилиэккэ биломатериаллары атыылыыр. Онон олбуордар, тротуардар, палисадниктар тупсарыллаллар.

Итинтэн салгыы эҕэрдэ тыллар этиллиилэр. ССКП райкомун, райсовет исполкомун представителэ, райсовет исполкомун секретара В. А. Федорова ситиһиилибити үлэни биһирээтэргэ бырааһынньык кыттыылаахтарын ыҥырда. Шефтээхтэртэн дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениетын начальнигын эбээһинэһин толорооччу Г. К. Соловьев, үлэ-сэрии ветераннарын ааттарыттан Н. Д. Новгородов, партийнай тэрилтэттэн совхоз партхомун секретара У. Н. Атласова тыл эттилэр, үлэ дьонун, эйэлээх олоҕу, самаан сайыны эҕэрдэлээтилэр.

К. В. Чичигинаров салайааччылаах кормоцех звенота, ыанньыксыт, комсомолец П. Максимов ССКП райкомун, райсовет исполкомун Бочуоттаах грамоталарынан наҕараадаланнылар. Тракторнистар С. Н. Литвинцев, М. М. Барахсанов, фуражир Ф. Ф. Батарин, «Мечта» ферма коллектива, комсомолецтар Г. Говоров, В. Литвинцев совхоз грамоталарын, харчынан бириэмийэлэрин тутан үөрдүлэр. Бастыҥ үлэлээх агитзоналар начальниктара, И. Л. Говоров, З. К. Мохначевская, А. С. Дьячковская Хатылы сельсоветын исполкомуттан өйдөбүнньүк бэлэхтэри туттулар. Ычча-т сыыппалаҥын тэрийиигэ активнайдык кыттыыбыт Т. С. Егорова үлэтэ мебель фондатынан бэлиэтэннэ.

Хаһаайыттар ааттарыттан культура үлэһиттэрэ А. Пудова, Ф. Трофимов малдьыттары оргуйар уохтаах кымыстаах, сылааньньыйар сылаах эттээх түһүлгэҕэ ыҥыраллар.

Ыһыах спортивнай күрэхтэһиилэрэ киэһэ хойукка диэри аҕырымнаан көрбөккө кэрүүнэх күодьүйэ олордулар. Күрэхтэһиилэргэ тэрилтэлэр салайааччылара бэйэлэринэн кыттаннар үлэһиттэри көҕүлээтилэр. Врач Р. В. Уваровская, управляющай П. В. Пудов, специалистар Д. Д. Антипин, С. С. Барашков, И. Л. Говоров уо. д. а. кыттыылара активноһы үрдэттэ.

Ити курдук, ыҥырыылаах совхоз кини отделениетын үлэһит дьоно, ычча-ттара дьылы аһатар сайыгы күүрээннээх күннэри көрсө ыһыах ыстылар. Күүһү-уоҕу чэбдигирдэн, туруорумммут соруктары булгуччу толорорго бигэ быһаарыныылаах тарҕастылар.

Н. КЛАДКИН.

ЫАННЬЫК ФЕРМАЛАРЫГАР

ОАПХ диспетчерскэй сулууспата билэриннэн совхозтар уонна отделениелар нэдиэлэ устата үүтү ыаһыгна, государствоҕа туттарыыга, ынаҕы буоһатыыга уонна төрүөххэ көрдөрүүлэрин түмнэ. (Бастакы колонкаҕа—валовойунан ыаһына, иккиснэ—государствоҕа туттарылына, центнеринэн, үһүскэ—буоһатылынна, төрдүскэ—төрөөтө, төбө):

Карл Маркс	289,8	272	392	317
Субуруускай	424,2	298,3	387	489
Хатылы	207,9	192,9		
Болтооҕо	216,3	205,4		
Эр. Эристиин	743,9	679	817	1330
Хоптоҕо	212,2	196		
Хадаар	144	133		
Хайахсыт	168,9	147		
Чакыр	220,6	203		
«Чурапчы»	449,9	403,2	568	772
Сылаҥ	170,3	163,4		
Килэҥки	102	90		
Арыылаах	117	99		
Түөйэ	66,6	50,8		
«Мындаҕаайы»	470,4	429,1	661	535
Болугур	276,5	254,1		
Соловьев	193,9	175		
«Мугудай»	628,5	584,5	800	978
Маралаайы	158	150		
Чыаппара	168	145		
Толоон	143,5	134		
Толэй	159	155,5		

Оройуон үрдүнэн нэдиэлэ устата 3007 центнер үүт ыанна. Итинтэн 2667 центнерэ государствоҕа туттарылынна. Ити көрдөрүүлэр туһааннааҕынан былырыыҥҥыттан 309 уонна 256 центнеринэн үрдүктэр. Аасыыт нэдиэлэ көрдөрүүтүнээҕэр туһааннааҕынан 439 уонна 471 центнеринэн элбэх. 3622 ынах, ол иһиттэн 1427-тэ оҕуһунан буоһатылынна. Буоһатыы аасыыт нэдиэлэ көрдөрүүтүнээҕэр 216 төбөнөн элбэх.

Оройуоҥҥа 4421 ынах төрөөтө, бу аасыыт сыл туһааннаах кэминээҕэр 375 төбөнөн аҕыйах. Нэдиэлэ устата совхозтарга 81 ньирэй эбилиннэ.

ССКП КК Тезистэригэр үлэһиттэр этиилэрэ

БАЛАРЫ КӨРҮӨХХЭ

Бүтүн Союзтааҕы партконференцияҕа делегаттары талыы биһиги республикабытыгар куоластуурга ээ, уруккулуу тэрилиннэ. Онон киһини астыннарбата. Кэлэр өттүгэр маны учуоттуохха.

Биһиги райкоммутугар ардыгар опыта суох адьас саҥа коммунистары аппаракка үлэҕэ ылан түбэлтэлээбэ баааллар. Опыта суох, партийнай буһуулуу-хатыыта барбатах, үлэ стилин үчүгэйдик билбэт үлэһит алын сүһүөх партийнай тэрилтэлэргэ, олор секретардарыгар сөптөөх көмөнү-сүбэни биэрэрэ уустук дии саныыбын.

Коммунистары аттестациялааһыны ыытар туһунан этии — саамай сөп. Кырдьык даҕаны, общественнай үлэни сөбүлээбэт, партийнай мунньахха тыл эппэт, уоппуһун эккирэтиилэниэн толору коммунистартан босхолонор ордук буолуо.

Партияҕа ылыыны арай эрэ комсомол нөнүө буолбакка, соһуо суох эдэр дьоннору, кэтээмэҕэйдэммэккэ, биирдиилээн көрөн ылар сөп этэ. Биһиэхэ, Сылаҥҥа, даҕаны достойнай специалистар, учууталлар уо. д. а. баааллар.

Тезистэргэ Совет органын үрдэтэр туһунан этиилэри ордук бигэргэтэбин. Кырдьыга, быһаарыллар кэмэ кэлбит проблема буолар. Мин кэккэ сылларга Совет исполкомун председателинэн үлэлээн, Совет былааһа дьалатыгар кыратын билэбин. Советы үһү харчы өттүнэн лаппа кыахтаах оҥоруохха наада.

Билиҥҥи сельсовет исполкомун председателин, секретарын хамнастара намыһах диэн саныыбын. Онон Совет үлэтигэр быһаарбанар кадрдары бэлиэ эйэнигэ итини учуоттуохха уонна кыалларынан быраһыактаннар киһини эрдэ үрдүк хамнастаах дуоһунаска рекомендациялаан үлэлэтиэххэ.

Өссө маннык санаа баар. Билигин мунньах олус элбэх. Ол сельсоветка эмиэ кэстэр. Онон мин сельсовет сессиятын кварталга биирдиитэ ылар бэрээдэгэ олохтуурга этии киллэрэбин.

Депутаты үлэтигэр босхолоон общественнай эбээһинэһин толорторуута ылах, бирэмэ биэрэр туһунан этиини ыкта эмиэ сөбүлэһэбин. Кистэл буолбатах, ааспыт өттүгэр биһиэн сорох хаһаайыстыбаннай салайааччыларбыт депутаттыы онноогор сессияҕа көҥүллээн ыытары ыарыргаталлара.

Оттон Совет президиумун тэрийии, мин санаабар, сочьо наадата суох буолуо. Онто да суох общественнай тэрилтэбит үгүс, кумааҕыны оҥорооччу элбэх.

Түмүктээр партия сорох-сорох формальнайа суох диэн аттанар болохтору үрүт-үрдүгэр тэрийиини көрүөх сөп этэ диибин. Барыта көҥүл, аһаҕас диин-дин, талбытынан программалаах — платформалаах, онон дьону, ордук ычаты, бүлүгүйэр уларыта тутууга кодьуүһэ саарбах буолуо.

Б. БАИШЕВ,
ССКП чилиэнэ, Сылан отделениетын фуражира.
Үһүн Күөл.

АСТЫННАРБАТ

Мин партийнай комитеттар боломуочуйаларын уонна Советтар быыбардарын биэс сылынан болдьоһуну үһүк диибин. Онон үс сыл оҥорорго этэбин. Ону таһынан олохтоох Советтар исполкомнарын председателлэрэ барыл уоруктар быыбардааччылар таһымынан талыллаллара ордук буолуо. Депутаттарга кандидатынан 55 сааһыгар диэри сааһтаах барыл өттүнэ сөптөөх киһи туруораллара наада.

«Улугуруу» диэн тыл — саха киһитин өйдөбүлүгэр олус халыг тыл. Кырдьык, сайдыы тохтооһуна баар да буоллаҕына, ону атын тоҕоостоох тылынан сыана биэрэр сөп этэ.

Уларыта тутуу Саха сиригэр олус быһааннык олоххо киллэрилэр. Мин саныырбар ол урукку кэмнэргэ үлэлээбит салалта ньым-баачча олорон салайбытыттан-торуттаах быһыылаах. Республикаҕа ааспыт партийнай конференцияларга 5-6 эрэ райком секретардара сасардыыллыбыттара.

Билигин историяны кэлэр көлүөнэҕэ тиэк барынан кырдьыгынан хааллараар улахан сорук турупрулар. Чуолаан ониук сэнааҕа олоҕуран мин Чурапчы оройуонна 1942 сыллаах көһүүтүн туһунан «Кыым» хаһыакка «Бу алдьархай этэ» диэн ыстатыйа ыыппытым. Онуоха хаһыат отделын сэбиэдиссэйэ т. Герасимов «Эн ыстатыйаҥ обком пропагандаҕа отделын сэбиэдиссэйигэр ыытылынна» диэн эппиэттээбитэ. Ол кэнниттэн олус хойутаан обком бочуоккэ сектора сэбиэдиссэйэ В. С. Колодезников эппиэтин туппутум. Онно этиллэр: «Петров Д. Д. «Саха сирэ Аҕа дойду сэриитин сылларыгар» диэн очеркатыгар Чурапчы оройуонун көһүүтэ сырдатыллыбата». Оттон ыстатыйа сүрүн хайысхата көһүү боппуруостарыгар ССКП обкома партийнай сыанабыла сөптөөхтүк оҥоругар диэн көрдөһүү этэ. Итиннник дьоһуна суох эппиэт киһини астыннарбат.

— Биһиги республикабытыгар саамай үрдүкү наҕараадалаах Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуоттаах Грамотата буолар. Мин өйдүүрбүнэн кэлин сылларга бу Грамотанан республика салаалар үлэһиттэрэ сааастарын туолуутахтарыгар олус чаастатык наҕараадаланаллар. Саас туолуутунан бэриллэр буоллаҕына, тоҕо биир да шофер, тракторист, ыанньыксыт, табаһыт уо. д. а. үлэһиттэр юбилейдарыгар наҕараадаламматтарый?

ССКП чилиэнэ пенсионер П. А. Васильев тэриллэтигэр Тезистэри дьүүллэһэр мунньахха «Мүгүдэй» совхоз директора С. И. Сергеевкэ үтүөлээх үлэһит аатын иҥэриини сыыҥаан аахта. Манна киһи киһи дьиигнээх үлэтин билбэтиттэн алҕас этэр диэн саныыбын. Т. Сергеев чахчы сыралаах, дьулуурдаах үлэтинэн итиннии бочуокка тиксибитин биһиги үчүгэйдик билэбит.

П. ФЛЕГОНТОВ,
ССКП чилиэнэ, пенсионер.
Хоптоҕо.

◆ ИННИКИ КҮӨНҤЭ ИҺЭЭЧЧИЛЭР ◆

Оройуон промышленнай предприятиеларын уонна ыам хааччыйар тэрилтэлэрин куоталаһыыларыгар ыам ыйдааҕы түмүгүнэн дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениетын коллективэ бастыҥнар кэккэлэригэр аттаммыта. Биһиги корреспондеммыт сотоурутааҕыта управление начальнигын эбээһинэһин толорооччу Г. К. Соловьеву кытта көрсөн бэсиэдэлэстэ.

„ЫАРАХАТТАР ТУСТАРЫНАН“

Ыйытыы: Гаврил Константинович, управление ыам ыйынааҕы үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсии түспэккин ээ?

Эппиэт: Саасқы, күһүҥҥү ыйдарга биһиги түбүгүнүт үлэбит анаалынан элбээччи. Ыраастыыр ыйыыгар үлэһиттэрбит активнай кыттыыны ылаллар. Биһиги ыраастыгар объектарбытыгар претензия киирбэтэ. Сүрүн үп киллэрээччилэрбит өрөмүөннээччилэр Ленин уонна Ярославскай уулуссаларга олорор дьиэлэри өрөмүөннээһиҥҥэ үлэлээтилэр. И. Г. Григорьев уонна Г. А. Пестерев салайар биригээдэлэрэ ити үлэҕэ сылдьаллар. От ыйыттан уһаппакка бүтэрэр былааннаахтар.

Ыйытыы: Иһээр уунан хааччыйыы боппуруостарыгар нэһилиэнньэттэн элбэх ыйытыы киирээччи. Бэйэбит тэрилтэбитигэр сыһыаннаах өттүгэр тугу эппиэттиэххитин сөбүй?

Эппиэт: Сайыҥҥы ыйдарга нэһилиэнньэни иһээр уонна техническэй уунан хааччыйыы биһиги үлэбит салааларыттан биир бочуумнаахтарынан буолар. «Струя» үлэлээн эрэр. Уу баһар автомашиналар сырыыларын туһунан иһитиннэриини «Биһиэхэ эппиэттииллэр» рубрикаҕа анаан хаһыакка биэрэхпит. Управление хонтуоратыгар уу талона атыыланар. Нэһилиэнньэ ону ылыан наада. Уу баһааччылар биригээдэлэрэ бэдэрээтинэн үлэлииллэр. «Струя» улахханнык эргэрдэ. Онон нэһилиэнньэни уунан хааччыйыы чугастааҕы кэмиэҕэ уустугурар кутталлаах. Оройуон салалтата сир анныгааҕы уу көрдөөһүнү, уу көстүбүт сиригэр ыраахтардар установкалары туруоруу тэтимнээхтик быһаарара эрэйиллэр.

Ыйытыы: Билиҥҥи үлэ хамсас барыта техникаҕа тирэҕирэр кэмэ. Эһиги техниканан сэбилэммитиҥ таһымын хайдах сыаналыыгытый?

Эппиэт: 12 автомашиналаахпыт, 3 трактордаахпыт. Ити хаһаайыстыбаны механик К. В. Козлов кураҕана суохтук салайар. Итини сыылларынан бигэргэтиэххэ. Транспорт үлэһиттэрэ сыл биэс ыйыгар 39,9 тыһ. солк. үлэни толордулар. Былаан 17,9 тыһ. солк. куоһарылынна. Техникабыт эргэ. Райисполком туруорсуутунан иккис саҥа трактор анаммыта. Биирин ылбыппыт. Бииргэ ОАПХ председателэ И. Н. Аммосов «сотон» кэбиспит. Наадалаах уматыыпыт үс ыйммыт биирэ лимиит быһыытынан кэлэр. Оттон атын тэрилтэлэртэн иэс ылан олоробут. Кэлэр лимиити быһыыта ити иэһи учуоттаныан наада. Улууска оҥоһуутугар, буор үлэтигэр аналлаах техникаҕа наадыйабыт.

Оройуон киинигэр баанньык дьиэтэ хайыы-үйэ сууллар турукта. Онон таас дьааһынан саҥа баанньыт тутуллабын күүтэбит. Ити эмиэ оройуон салалтатынан эрэ быһаарыллар боппуруос.

Ыйытыы: Бэдэрээттинэн үлэлээһин эһиги управлениеҕытыгар таарыйда дуо?

Эппиэт: Эппитим курдук, уу баһааччылар биригээдэлэрэ бэдэрээккэ киирдилэр. Кинилэр котельнай үлэһиттэрэ эмиэ бэдэрээттэстилэр. Оттон атыттарга билиҥҥитэ хамсааһын суох. Гостиница, баанньык, өрөмүөн үлэһиттэрэ биригээдэлэрэ бэдэрээккэ киирэллэригэр кэпсэтиилэр баар этилэр. Ол эрээри кыайан дьаалаҕа кубулуйбатылар. Экономистар ылыннарыылаах тыллара тиийбэт наада.

Ыйытыы: Салайар аппараты сарбыйыы эһигини тумнубата инин?

Эппиэт: Салааҕыт министерствотын үрдүкээн аппараты сарбыйыы баара турар. Биһиги үс штаты сарбыйдыбыт. Онон хааллыбыт үлэһиттэр ноҕуруускалара эбиллэр. Ол быһыытынан от ыйын 1 күнүттэн саҥалаан хамнаспыт үрдүүрүн күүтэбит.

Ыйытыы: Партийнай тэрилтэ, профком үлэтэ сабыдыаллара хайдаҕый?

Эппиэт: Партийнай тэрилтэбит аҕыйах киһилээх. Саас өртүнэн кырыйда. Онон эдэрдэртэн хотоойу соҕустук партияҕа үүнэрэн иһиэх баара. Профсоюз уонна партийнай тэрилтэ, билэн турар, элбэх боппуруостарга сүрүн быһаарааччыларынан, көмөлөһөөччүлэринэн буолаллар.

Ыйытыы: Үлэһиттэр үлэлиир, олорор усулуобуйаларын туһсарыыга тугу үлэлииргитин хайаан да ыйыттахпытына табыллар.

Эппиэт: Үчүгэй олорор диэбит суох. Үлэһиттэрбитигэр аныан 4 квартиралаах дьиэ тутууга кэлэр сылга кэстэ. 10 боксалаах гараж быраһыактаммыта. Бэдэрээччит көстүбэт.

Ыйытыы: Хаһаайыстыбаннай ахсааҥҥа киирдигит инин?

Эппиэт: Суох. Кэлэр сыл тохсунньу 1 күнүттэн киириэхтээхпит. Билиҥҥи бэлэмнэнии үлэ барар.

Ыйытыы: 80-ча үлэһиттээх тэрилтэ бэйэтэ холобур оҥостор дьоннордооҕо чахчы. Кинилэр кимнээхтэрий?

Эппиэт: Билэн турар, Кинилэр элбэхтэр. Үйэтэ аатталаабыт дьоҥҥо эбии кырдьаҕас болуотунньук Алексей Семенович Ноговицыны ааттыам этэ. Кини уолаттара Иван уонна Алексей аҕаларын суолун батыһан биһиги тэрилтэбитигэр үлэлииллэр. Өссө иккиэн — болуотунньуктар. Ааттара ааттамматахтар хомпуохтара суоҕа диэн саныыбын. Билиҥҥи кэпсэтии сүрүн туһаайыыта биһиги киниэбиттэр турар ыарахаттар тустарынан буолла диэн саныыбын.

Корреспондент: Гаврил Константинович, бириэмэ булан кэпсэппитин иһин махтанабын. Эн эппиэттэриҥ ааҕааччыларга управление бүгүҥҥү күнүн туһунан өйдөбүллээх буолалларыгар көмөлөһүө диэн эрэнэбин.

✦ ЭҺИГИНИ ХАЙДАХ ХААЧЧЫЙАЛЛАРЫЙ? ✦

ӨҤӨ ДЬИЭТИН ӨҤӨЙДӨХХӨ

Чыаппараҕа ааспыт сыллаахтан Өҥө дьиэтэ үлэлиир. «Бэйэбитигэр Олох-дьаһах дьиэтэ абыраннымыт. Кыратыттан этэххэ, атах таҥаһын да улахаттарар урукку өттүгэр ырыы буолара», — диир бу бөһүөлэк биир олохтооҕо А. Ф. Пестрякова. Манна иитиллэр атын өссө былааччыйалары, таас таҥаһы — курткалары, о. д. а. тигэллэр. Барыта 8 үлэһиттээх дьоҕус коллектив ааспыт сыллааҕы былааннын 105 бырыһыан толорбута. Оттон быйыл бастакы квартал түмүгүнэн 7542 солк. үлэлээннэр сорудахтарын 3 бырыһыан куоһарбыттара. Уопсай ситиһиигэ оһыттаах рабочайдар атах таҥаһын тигээччи Парасковья Васильевна Шадрина, Виктор Алексеевич Егоров кыларбит кыһааттара улахан.

— Хаһан да сакааһа аҕыйыыгабыт. Билигин толоолор сакаастарын. Бальнай үнүүгү таҥаһтарын тигэ сылдьабыт. Үчүгэй матырыйаалларахпыт, саҥа хоту дьэлэй фурнитуралаахпыт буоллар өссө элбэҕи этэ. Билигин үксүн клиент бэйэтин таҥаһынан сакааһы толоробут, — диэн кэпсиир бу дьиэ сэбиэдиссэйэ А. Е. Ефремова.

Үлэһиттэр этэллэринэн, Өҥө дьиэтин кыһалҕата элбэх. Холобур, үлэһиттэр транспорт суох буолан, оройуон киинин тиэтэ сибээстэрэ ыарахаттары көрсөллөр. Коллектив кэлэр өттүгэр сувенирнай сыаҕы, парикмахерскайы аһарга былааннанар эрээри, дьиэтэ аҕыйы кыараҕас. Оттон нэһилиэнньэ, чуолаан, парикмахерскай өттүгэр наадыйыыта улахан. Биһиги сылдьар кэмимтигэр «оройуон киинигэр парикмахердар кэлэллэр үһү» диэн хайыы-үйэ уочараттыы сылдьаллара. «Иннилии-үстүү ыйга биирдэ кэлэн 10-чалыы киһи баттаҕын оҥоран бараллар, онон букатын тиксибэппит», — дэһэллэр дьахталлар.

Бисиги Өҥө дьиэлэрэ оройуоҥҥа биэстэр. Кинилэр иннилэригэр өттүгэр хайдах-туох сайдыахтаахтарын туһунан чуолкай быһаан билбэттэр суох. Сорохтор аҕыйах нэһилиэннэхтээх сирэ элбэх үлэһит тутар бараҕа суох дииллэр. Ол кырдьык. Оттон биир рабочай хас да идэни тэҥинэн баһылыырын ситиһиигэ — холобур, парикмахер иистэнньэк эбэтэр хаартыскаҕа түһэрээччи сөп — туох үлэ ыытыллара? Күн бүгүн иитиини бэйэ-бэйэлэрин солбуйар хас рабочай баарый? Кинилэри көҕүлээһин хайдаҕый? Хомойуох иһин суох. Нинийинэ, кинилэр айымньылаахтык үлэлээһиннэригэр тэһүү буолуохтаах биригээдэнэн бэдэрээтин киллэрии тэриллибэт, прогрессивнай ньыма ордугун көрдөрүү, атыттары онуоха үөрэтии кыаллыбат. Иистэнньэҥнэр мастерстволарын үрдэтиигэ да үчүгэй үлэ ыытыллыбат — ким тугу билэринэн, сатыырынан үлэлиир, бэл, саҥа мода сурунааллара суохтар.

Өҥө дьиэлэрин үлэлэрин сүрүннүүр нэһилиэнньэни олох-дьаһах өттүгүнэн хааччыйар управление салалтата итини болҕомтоҕо ылара наада.

М. МИХАЙЛОВА.
(«СО» анал. корр.).

Сүөһү иитиитэ — ударнай үлэ фрона

Ыанньык кэскилэ — киһи илиитигэр

Бэдэрээт уларытыыны эрэйэр

Мин Василий Слепцов «Ыанньык кэскилэ — киһи илиитигэр» диэн тиһэһэни Үүтүрдүүгэ үлэтин опыттын корреспондент С. Яковлев суруйуутун сэнээрэн аахтым уонна үүтү үксэтии бу эрэллээх суолугар туһаайан бэйэм санааларбын хаһыат нөҥүө биир идэлээхтэрбин кытта атастаһарга быһаарыннным.

Мин былырыыҥҥыттан саҕалаан Карл Маркс аатынан совхозка тиргэһэ көрүүтүгэр үлэлиибин. Былырыын «Куула Күөл» саҥа хотонугар 4 ыанньыксыт, биир фуражир буолан 86 тиргэһэни тутан контуруолунай двор диэн тэриммиппит. Коллектив старшайынан К. И. Кардашевская үлэлээбитэ. Коллективнай бэдэрээккэ киирэн биир фуражнай ынахтан 1600 кг үүтү ыыр былааммытын сыл түмүгүнэн 1700 кг ыан толорбуппут.

Бастакы саҕалааһын, биллэн турар, сүрдээх ыарахаттардаах этэ. Кормокухнябыт суох буолан бэйэбит водовозка уу бастаран аҕыйах иһиттэргэ хааһы «болтушка» оҥорон күн аайы сиэтэрбит. Сайыны быһа субаҕына сылдьыбыт сүөһүлэри ыйах оҥорорго барытын саҥалыы саҕалааһын эрэйиллэрэ: мооньуттан сыһынан баайыы, массаж, тэрэтүү, ыаһын. Бастатан туран, сүөһүлэрбитин сыһыйа сыһытан, бэйэ майгытыгар, илиитигэр-атаҕар үөрэтии соруга турбута. Манна даҕатан эттэххэ, бу үлэҕэ ыгым майгылаах киһи үлэлиирэ куһаҕан. Сүөһүнү кытта син биир киһини кытта сыһыаннаһар курдук, хас биирдиилэригэр аат иҥэрэн, таптаан сыһыанна һар ордук.

Тиргэһэлэрбитин массажка үөрэтэрбитигэр бастаан аргыый аҕай сииньини имэрийэн арыый сымнатаахтарыгар диэри сыһытабыт. Биир сиргэ таба турбат, ииҥи эттүнэн тэбиэлиир да турар сүөһүлэр баар буолаллар. Маныаха сүөһү аайы туспа сыһыан наада. Һаһаа хаһыытаан ыһыытаан, үөхсэн бардахха сүөһү ынах буолбат. Чугаһатар буолтарын кэнниэ сылаас ууга тирээнэн сиигитэн сииньин сотон массаж тыыгын. Биһиги маннык массаажтары сарсыарда уонна киэһэ оҥоробут. Ынах төрүүрүн чугаһыгар массаһы тохтотобут. Мантан ыла төрүүр сүөһүлэргэр отуйг күөҕүн аһыыр миниһатаһын биэрэҕин. Төрөөтүн кытта массаһы салҕаан ыам аайы, оттон раздой кэмигэр күҥҥэ 4-тэ оҥоробут.

Быйыл тиргэһэ аҕыйах буолан, кытараан Ксения Ивановналыын Таатта Чаранга сайылыгар 14-түү тиргэһэни көрөбүт. Үүтүрдүүгэ үлэлии сылдьар кэһи быһыытынан тиргэһэни кытта үлэҕэ маннык этиилэрдээхпин:

Бастакытынан, ынахха таһаарар сүөһүлэри ньирэйиттэн саҕалаан наардаан иитиэххэ. Тыһаҕаһыгар онно-манна кыбыппакка анал көрүүгэ туруоруохха. Оччоҕо эрдэ ууланан, тиргэһэтигэр тохсуньу, ахсынны ыйдарга төрүөх этилэр. Биһиги хаһаайыстыбаларбытыгар үксүн ньирэйи барытын бииргэ көрөбүт. Уолан баран тыһаҕаһыгар аҕалан быһа түһэрэн көбүһэбит. Ити олох сыыһа.

Иккиһинэн, тиргэһэни кытта үлэҕэ уолаттар үлэлииллэрэ буоллар, быдан барыстаах уонна көдьүүстээх буолуо этэ. Уолаттар кыһыар-хотор уонна бириэмэлээх да буоллахтара.

Үсүһүнэн, чаччылэтиини халлаан арыый да сылыйда да, тоһо кыалларынан эрдэ, оҥоро сатыах баара. Ол тиргэһэлэр оҕосоро доруобай буолалларыгар быһаччы көмөлөөх уонна бэйэлэрин түүлэрэ да тупсарыгар туһалаах.

Төрдүһүнэн, тиргэһэни ыыах оҥоруута саамай ыллаабынайа — халбаҥнаабат режим. Наар биир кэмҥэ аһата үөрэттэххэ, сүөһүҥ онно бэрээдэктэнэр, майгыта тупсар.

Бэсиһинэн, төрүүр кэмнэригэр бэйэҥ кэтээн, өйөөн-убаан төрөтөрүҥ быдан ордук. Быйыл сүөһүлэрбин бэйэм төрөппүтүм, онон кэмнэҕэскилэрэ биир да хаалбата.

Алтыһынан, Василий Слепцов аһатыыга этиилэрин кытта толору сөпсөһөбүн. Тиргэһэлэрбин эрдэ аһатан ыамҥа бэлэмниирбин биһирибин. Ыһаҕы маныһалаан, аһатан ыаһыны утарабын. Холобур, биһиги коллективга кырдьаҕас ыанньыксыттар илиитигэр маныһа ыллахтарына эрэ ыыр үгэстээхтэр.

Сэттиһинэн, биһиги үлэбитигэр үгүстүк опыт атастаһыннарыах баара. Ити һаһаа наадалаах, туһалаах. Дьон хайдах үлэлиирин миэстэҕэ баран көрдөххө, бэйэлэрин кытта сирэй көрсөн кэпсэтистэххэ эрэ тиийимтиэ, өйдөнүмтүө буолар.

Ахсыһынан, биллэн турар, үлэлиирэ усулуобуйа баар буолуутуун кэм аккаастаныый? Биһиэхэ үлэһит илии тиийбэт, ол үлэ усулуобуйата ыараханыттан. Ити хотону толору механизациялааһын, ити аһылыгы тэрийии, оҕолорбутун детсадка миэстэлээһин, сүөһү үлэһиттэригэр таҥас-сап, ас, уол атылыгын эргичэ тэрийии, о.д.а. боппуруостарга сыһыаннаах.

Тохсуһунан, биһиэхэ сүөһү иитиитин уруогар IX, X кылаастар Төҥүр гэстээх комплексыгар сыстан үөрэнэллэр, оттон ахсыстар арыылланан хаалан хаалаллар. Бу оҕолору биһиэхэ сыһыаран, шефтэһиннэрэн биэрэллэрэ буоллар, биһиги кинилэри кыһыннары үөрэтиэ этибит. Оччоҕо оҕолор сайын солбуйааһынка кэлэллэригэр эрэйдэнэ суох этилэр.

Совхозка сүөһү үлэтигэр ыанньыкка үс уонна ыччат сүөһүгэ биир бириигээдэлэринэн арендэнай бадьарааҕа киирэн үлэлиибит. Оччотугар хонтуруолунай двор диэн суох буолсу быһыылаах. Араа-һа, бириигээдэлэр бэйэлэрин истэригэр тиргэһэ көрөөччүлэнииниһилэр. Мин бу үлэҕэ сыстан балачча үлэлии түстэхпинэ, үлэбэр туох эмэ ситиһиилээх көрдөрүүлэрдээх буолуом этэ диэн саналаахпын.

А. КАРДАШЕВСКАЯ,
ыанньыксыт.

Одьулуун.

Хоту дойдуга аналлаахтар

Татарскай АССР. Быйылгы 1988 сылга Камаатааҕы автогигант үлэһиттэрэ хотугу вариантынан айыллыбыт көлүөһэлэрэ барыта тардар «КАМАЗ-431001» автомобилы оҥорон таһаарыыны саҕалаатылар. Бу массыыналар үһүн кэмигэ Саха сирин уонна Магаданскай уобалас суолларыгар бэрэбиэркэлээммиттэрэ.

Снимокка: Владимир Бурыкин — боруобалааччы водителлэртэн биирдэстэрэ.

М. Медведев фотота. ССТА фотохрониката

ИНТЕНСИВНЭЙ ТӨЛӨҺҮТҮҮ — ЭТИ ЭЛБЭТИИ РЕЗЕРВЭТЭ

ӨЛГӨМ ТӨЛӨҺҮТҮҮ

Прокопий Павлович Потапов иһэтэ, аҕата эрдэ өлөннөр тулаайах хаалбыта. Бииргэ төрөөбүттэрэ, көрөр-харайар аймах бу диэн суоҕа. Иньэ сылан «Комсомол» колхозка 15-16 саастааҕыттан илии ыарахан үлэтигэр үлэлээбитинэн барбыта.

Бастаан утаа ыыһыныҥ колхоз тэриллэрэ киллэриэхтэх саҕааныҥ тиэйиитигэр, тутуу маһын тэһыытыгар икклии оҕуһунан үлэлиирэ. Кэлин фермаҕа ис-тас үлэҕэ, от тиэйиитигэр сылдьара. Онтон ыраах оройуоннарга сүөһүнү көһөн тиийэн от сиир сылларга Нам, Кэбээйи курдук тиэйиилээх-хаһыылаах сирдэргэ икклии оҕуска от тиэйээччинэн сылдьыбыта.

Прокопий Павловичы онтон ыла кыһын ахсын фермаҕа анаан үлэлэтэр буолбуттара. Сүөһүгэ сыстаҕас буолсу диэн ветсанитар үөрэҕэр ыытан үөрэттэрбиттэрэ. Ветсанитарынан үлэлии-үлэлии маяныыксыттаабыта. Ити курдук ынах сүөһү үлэтигэр ор кэмнэргэ үлэлээн пенсияҕа тахсыбыта. Пенсияҕа тахсан да баран сүөһү үлэтиттэн ууралан тэйэн хаалбатаҕа.

Мугудайдар бачыымнарын өйөөн 1987—1988 сс. ыарахан кыстыкка биирдиилээн бэдэрээккэ киирэн үлэлииргэ баҕатыйан бэйэтин кэтэх хотонун кэнэттэрэн отделениеттан 15 ороһу төрөөбүт оккурайг ньирэйдэри ылан кыстатарга дуогабардаспыта. Акт быһыытынан тутарыгар 39 кг ыйааһыннаах төрдүс сүөртаах ньирэй кытта баара. Тупнут ньирэйдэриттэн 10 төбө үһүс, 4 төбө төрдүс сүөртаах этилэр. Ньирэйдэрэ күһүн төгүн-хатан, ааһныҥ көрүллүбэккэ кыайан хаампат да буолбут этилэр. Уопсай кыстык хотонтон Прокопий Павлович хотонугар кэлиититэр сороххоро сыыры нэһиилэ тахсыбыттара. Бу онуохаһын буолбатах, баар кырдьык.

Прокопий Павлович салҕанныт хотонун буорунан, саадыһынан чөкуур курдук сыбаан кэбиспитэ. Дьүдэйки ньирэйдэрин ылаат да, кыһыл оҕолуу буебэйдээбитэ, көрбүтэ-истибитэ. Ньирэйдэр сылаас хотону булаат аһыыр, уулуур, кэбинэр буолан барбыттара, сэниэ илбиттэрэ.

Акт быһыытынан бастаан тутарыгар 15 ньирэйин уопсай ыйааһына 765 кг эрэ этэ. Саас туттарарыгар ньирэйдэрин тыынньаах ыйааһыннара 2542 кг буолбута, эбэтэр 1777 кг эбилланин ылла. Тутарыгар биирдиилэрэ ортотунан 51 кг ыйааһыннаах эбит буоллахтарына, туттарарыгар биирдиитэ ортотунан 170-нуу кг үктээтилэр. Биин 39 кг ыйааһыннаах ньирэйэ саас 146 кг буолла, оттон саамай улахана 215 кг тэгнээтэ.

Прокопий Павлович тупнут ньирэйдэрин барыларын тыынньаах ытан бостууктарга бастакы сүөртааҕынан туттарда. Сиэхтэх куорма комбикормуттан 2 тонналын кэмчилээн отделениеҕа төттөрү туттарда.

Кини бүтэһиктээх ахсааныгар совхозтан 3000 солк. ордугу харчынан, 160 кг отнай ылардаах буолла.

Прокопий Павлович бэдэрээт систематын сөбүлээтэ уонна кэлэр 1988—1989 сс. кыстыкка эмиэ куһаҕан туруктаах ньирэйдэри илиигэ ылан көрүөх буолла.

А. КАРСАНАЕВ,
пенсионер.

Арылаах.

✦ АС-ҮӨЛ ПРОГРАММАТА: ЭН СИРЭЙ КЫЛААТЫҤ ✦

ТОЛОРОРГО КЫҺАНАБЫТ

Үүкэ государство сакааһын толорор уонна нэһилиэнньэни үүт бородуукталарынан хааччыйыыны тупсарар инниттэн райсовет исполкома ыам уонна бэс ыйдарын нэһилиэнньэттэн үүтү хомуйууга ударнай ыйдарынан биллэрбитэ. Сыл саҕаланыаҕыттан бэс ыйын 1 күнүгэр диэри нэһилиэнньэттэн дуогабар быһыытынан 47 эрэ тонна үүт хомуллунна. Оттон ударнай ыйдарга сельскэй Советтар биирдии кэтэх ынахтан 70-нуу кг итэҕэһэ суох үүтү хомуйан, барыта 135 тоннаны туттарыахтаах этилэр. Ударнай ыйдар түмүктэниэхтэрэ икки нэдиэлэ хаалла. Биһиги корреспондеммыт сельскэй Советтартан үлэни хайдах тэрийиллэрин интэриэһиргээбитигэр маннык кэпсээтилэр:

М. Х. АБРАМОВА, Болугур сельсоветын исполкомун секретара:

— Ыам, бэс ыйдарыгар нэһилиэнньэттэн 8,7 тонна үүтү хомуйарга сорудах кэлбитэ. Биһиги 34 ыалы кытта алтынньы 1 күнүгэр диэри 15 тонна үүтү туттарарга дуогабардастыбыт. Билиҥҥи туругунан 6,9 тонна үүтү хомуйан туттардыбыт. Үүтү хомуйууга дуогабардаһаҕа сааҕын олоробут. Ис хоһооно: 1 кг туттарыллыбыт үүт иһин — 1 кг үчүгэй хааччыстыбалаах от. Коммунист И. И. Николаев шассинан үүт тиһыытыгар үтүө суобастаахтык үлэлиир. Кини күн өрүү-өрүү чуолкай даммыт графигынан быһыытыйан ыалларга тиийэн бэлэмниммит үүтү хомуйан тутар пууҥҥа тиксэрэр.

Пенсионерка А. Г. Егорова 2 тонна үүтү туттарарга дуогабардаах, итиннэ 5,6 центнерин туттарда. Бочуоттаах сынньалаҥҥа олорор У. Я. Харитонова 1 тоннаҕа дуогабардаһан хайыы-үйэҕэ 3,2 центнери туттарда. Оттон дьиэ хаһаайката Е. В. Павлова эмиэ 1 тоннаҕа дуогабар түһэрсэн, 3 центнер үрүҥ тунаҕы туттарда.

Е. П. ВАСИЛЬЕВА, Болтоҥо сельсоветын исполкомун секретара:

— Мин үлэбэр иллэрээ күнтэн тахсыбытым, онон бу үлэни өссө үчүгэйдик билсэ иликпин. Биһиэхэ нэһилиэнньэттэн муус устарга, ыам ыйыгар 29 центнер хомуллубута. Биһиги барыта 41 ыалы кытта дуогабар оҥоһуллан үлэ барар. Бэс ыйыгар 21 ыалтан күн аайы 206-лыы кг үүтү туттардыбыт. Нэһилиэнньэттэн үүтү А. А. Попов мотоциклынан хомуйар. Маны таһынан интернат-оскуолаҕа 8 ыал 780 кг, Чурапчытааҕы үүт кууххунатыгар дуогабардаах 12 ыал 1,22 тонна үүтү туттардылар.

Д. Д. ПЕТРОВ, Одьулуун сельсоветын исполкомун председателэ:

— Муус устарга, ыам ыйыгар нэһилиэнньэттэн 7,1 тонна үүтү 1 кг үүт иһин 1 кг былырыыҥҥы оту биэрэргэ дуогабардаһан хомуйбуппут. Бэс ыйыгар 23 ыалы кытта дуогабардаһан үлэни ыытабыт. Үүтү пенсионер П. З. Дьячковскай күн аайы тэлиэгэлээх атынан таһар. Биһиги үүппүт үүт-эт комбинатыгар киирэ турар, оттон аппараттан астанан нэһилиэнньэҕэ тахсан атыылана олус аҕыйах. Хааччыстыбата уонна ахсаана нэһилиэнньэни ыраабынан астынарбат. Ол үүтү нэһилиэнньэттэн хомуйууга ыарахаттары үөскэтэр. Ол да буоллар тиэрдиллибит сорудахпыт — 8,3 тоннаны — толорорго кыһанабыт.

ТЕПЛИЦАЛАРЫ ДЭЛЭТИЭҔИҤ

Киһи доруобуйатыгар туһалаах витаминнарынан оҕуруот аһа баайын киһи барыта билэр. Балары үүннэрэн ылыыга ыһамньы уонна дьоҕур наада.

Холобур, Амма оройуонун Абаҕа дэриэбинэтигэр салалта улахан теплицаны туттаран, аналлаах дьону сыһыаран, эрдэтээҕи огурсу, помидор, редиска, о.д.а. рассадаларын олордон, совхоз биирдии рабочайыгар тиийиитин түгэтэн биэрэр практиката олохтообут. Ол түмүгэр, Абаҕа олохтоохторо сибиэһэй огурсуну сиэбиттэрэ ыраатта. Бу сөптөөх тэрээһин. Хас биирдии киһи рассаданы эрдэ олордоро кыаллыбатын учуоттаан, бу үлэни биир сиргэ киниэхэ эбиттэрэ, билэн турар, барыстаах.

Ким барыта сибиэһэй оҕуруот аһын сайын эрдэ сиэн баҕата сүрдээх. Оттон билигин ити оҕуруот астара, маҕаһыыннарга тахсар да буоллахтарына, биир килэтэ 5-тии солк. тийбэ сыаналаахтар.

Маннык ыымынан оҕуруот аһын үүннэрии биһиги да совхозтарбытыгар кыаллыан сөп. Миниҥ санаабар, дьулуур, баҕа эрэ баар буолуохтарын наада. Совхозтар кини үһаайбаларыгар, отделениеларга теплицалары оҥортоон рабочайдарга атыытыгар тарҕатан биэрэр олус туһалаах буолуо этэ. Ону бэйэлэрэ көрөн-харайан, үүннэрэн аһылык оҥостоллоро өссө ордук.

Огурсуну, помидору, редисканы киһи барыта сатаан үүннэрэр буолбатах. Оттон тэрийдэххэ, ыаллар дьиэлэ. Совхозтар агрономнара нэһилиэнньэлээх пууннарга тийиэн дьону мунньан сүбэ, ыйыы-кэрдии оҥороллоро тоҕо табыллыбат буолуой?

Совхозтар салайааччылара, специалистара, сельскэй Советтар исполкомнара ас-үөл биир көрүҥүн дэлэтэр туһугар бэйэҕит ыһамньыгытын уурарҕытыгар баҕарабын.

Р. ДАНИЛОВ,
сэрии, үлэ ветерана.

Якутскай.

Сарсын советскай норуот Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриитэ саҕаламмыта 47 сыла туолар

АЛДЬАРХАЙ ААҤНААБЫТ КҮНҮГЭР

Ахтыы

1941 сыл бэс ыйын 22 күнүгэр Чурапчы дэриэбинэтигэр оройуоннааҕы спартакиада буолбута. Үөрүү-көтүү өрөгөйдөөбүтэ. Күүстээхтэр туустуулара, быһыйдар сырсыылара — быһата илин-атах оонньууга бүтэн, кыайыылаахтары уруйдааһын-айхаллааһын кэнниттэн киэһэ ат сүүрүүтүгэр мустубуппут. Оччолорго аттары барыларын биирдэ түһэрэр үгэс баара. Билиги интернат-оскуола аныттан таҥара дьиэтин хоту аныгар диэри суол устун сүүрэн кэлэллэрин кэтэһэн: үөрэ-көтө кэпсэтэ турдахпытына, эмискэ халлааттан этиҥ түспүтүҥүү суоһар сурах үөрүүбүтүн үрэйбитэ, куннутун долгуппута.

«Сэрии! Сэрии буолбут. Бука бары трибунаҕа мустуҥ!» — диэн хаһыы былаастаах биллэрии хас да төгүллээн иһиллибитэ. Оччолорго райком билигин баар таас дьиэтин аллараа өттүгэр комсомол 15 сааһын ааттаан трибуна баара. Ол диэки сүүрэн иһэн табаарыспын Парфенов Афанасий Егоровиһы ситэн кэлбиппэр: «Молотов радионан этэ турарын истэн кэллим. Германия бу сарсыарда Советскай Союзка сэриинэн түспүт», — диэбитэ.

Трибуна таһыгар элбэх киһи баар буола охсубута. Райком иккис секретара Платонов Николай Дмитриевич: «Табаарыстар, үөрэн-көтөн бүттүбүт. Бу сарсыарда 4 чааска Германия биһиэхэ сэриинэн түспүт. Киев, Житомир, Смоленскай куораттары буомбалаата. Улахан сэрии саҕаланна. Бүгүҥҥүттэн байыаннай бириэмэ. Туох баар үлэбит кыайыы туһугар байыаннайдыы буолуохтаах», — диэн кылгас сүгэбалта тылларынан миитиҥи аспыта. Гражданскай сэрии активнай кыттыылааҕа 1921 сылтан партия чилиэнэ Дьячковскай Дмитрий Николаевич (Харача) сүрдээхтик да күүрэйэн кыһыйан-абаран туран уоттаах-төлөннөөх тылы эппитин өнөөҕөр сэриигэ сылдьан үгүстүк өйдөөн санаан ыларым. Ол иһин кини этиитин барытын өйдүүрбүнэн бу ахтыыга суруйуохпун баҕардым.

Кини: «Үтүө доҕотторум, үөлээннээхтэрим, ыччаттарым, мин этэрбин өйдөөн истиҥ. Бу ааҥнаабыт алдьархай ааныаһан аттаныа суоҕа, бу сэрии уһуннуктаах улахан хаан тохтуулаах буолуоҕа. Бу урукку Пепеляев, Артемьев, Воссоойко сэриилэрэ буолбатах. Бу аан дойдуга хаһан даҕаны буола илик улахан сэрии саҕаламмытын өйдөөҥ. Гитлер былааска кэлиэҕиттэн элбэх государстволары сэриилээн ылла. Кини аан дойдуну сэриилээн барытын баһылыыр былааннаах. Ол иһин биһиэхэ биллэрбэккэ сэриинэн түстэ. Бар дьонум, өйдөөҥ: Гитлер армията баай интэриэһин көмүскүүр сэриинэн халаантаалаан байар былааннаах. Атын кыра норуоттар, дойдулар ону сөбүлээбэттэр.

Оттон биһиги Ийэ дойдубутун, көҥүлбүтүн, күндү советскай олохпутун көмүскүүр иһин кырдьыктаах модун охсуулаан өстөөҕү хайаан да кыайыахпыт. Советскай норуоту улуу охсуһууга партия биир сомоҕо күүскэ түмэн, тэрийэн хайаатар да биһиги кыайыахпыт. Гитлер хайаан даҕаны кыайтарыа. Улуу Нуучча норуота хаһан да атын омуктарга тобуктуу илик. Үтүө дьонум, саамытын ханнык да түбэлтэҕэ түһэримэҥ. Мин эппитим кэлиэҕэ. Мин коммунист быһыытынан биһиги кыайарбытын адьас кырдьыгынан этэбин. Манна баар дьонум кыайыы өрөгөйдөөх күнүгэр үөрэ-көтө көрсөр иһин бука бары сэриигэ, үлэҕэ туруҥуоҕуҥ!».

Ити күнтэн саҕаламмыта илбис кыһыл иэхэйдээһинэ, оһол уолун ордоотоонуна, өлүү-тиллии өрөйбүтэ. Түөрт сыл түбүлтэбит хааннаах кыргыһыы Советскай Союзтан 1710 куораты, хас да тыһыынчанан дэриэбинэни, 20 мөлүйүөн киһини мэнигэстибитэ. Ол үрдүнэн биһиги кыайбыппыт. Ити күн саҕаламмыта 47 сыл буолла. Кыайыы кэнниттэн биһиги модунунук сайыннабыт, күүһүрдүбүт, кыаҕырдыбыт. Советскай норуоту кыайар күүс хаһан да суох. Суох да буолуо.

А. ГОВОРОВ,
Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии ветерана.

Бойобуой доҕотторбут ханнаҕытый?

350-с стрелковай Житомирскай Кыһыл Знамялаах, Богдан Хмельницкэй орденнаах дивизия ветераннарын совета бойобуой доҕотторун көрдүүр.

1941 сыл ахсынньыттан 1942 сыл атырдьах ыйыгар диэри 350-с дивизия Арҕааҥҥы фронт 61-с армиятын састаабыгар сэриилэспитэ. Рязанскай, Тульскай, Орловскай, Калужскай уобаластары босхолоспута. Орто Доҥҥа Соҕуруулуу-Арҕааҥҥы фронт 6-с армиятын састаабыгар «Кыра Сатурн» операцияҕа кыттыбыта. Доҥҥа 1180-с стрелковай полк сержана Василий Проватов түөһүнэн өстөөх амбразуратын бүөлээн геройдуу охтубута. Герой хорсун быһыытын көрдөрбүт сиригэр — Воронежскай уобалас Дерезовка дэриэбинэтигэр олохтоохтор пааматынньык туруорбуттара. Отто Волгоградка Мамаев кургааҥҥа киниэхэ аналлаах мемориальнай билиэт баар.

1178-с стрелковай полк сержана Виктор Ястребцов 1944 сыл олунньутугар Корсунь-Шевченковскай кыргыһыыга эмиэ итинник хорсун быһыыны хатылаабыта. Герой хорсун быһыыта дивизия олоҕун көрдөрөр музей стендэлэриттэн биирдэстэригэр сырдатыллар.

1944 сыл сайыныгар Висланы туораһыыга дивизияттан 19 киһи Советскай Союз Геройдарынан буолбуттара.

Ф. Барбасов, В. Скопенко, П. Ромас, В. Абрамян, С. Хоменко уо.д.а. биһиги геройдарбыт — Ийэ дойдубут араас норуоттарын представителлэрэ.

Биһиги бойобуой бырааттаһыыбытыгар бэриниилээхпит. Бойобуой доҕотторбутун көрдүүбүт, дивизия өйдөбүнньүк знактарын, ветераннар аадырыстарын тарҕатабыт. Бойобуой доҕотторбут, биһиги суруккутугар эппиэттээҥ. Ханнаҕытый?

442945 Пензенскэй уобалас. Верковскай оройуон. Пяша сэлиэнньэтэ. Козин Иван Никифоровичка.

„ЭЙЭ ДОЛГУНА" — ЧУРАПЧЫГА

Аан дойду бары норуоттарын өйдөрүгэр-санааларыгар кутурҕаннаах өйдөбүнньүк буолбут Хиросиматтан саҕаламмыт «Эйэ долгуна» Чурапчыга тиийэн кэллэ.

Оройуон киинигэр Ленин аатынан болуоссаттан сэриини кырыыр эйэни айхаллыыр ырыалар ыраахха диэри дуораһыйдылар.

— Биһиги — советскай дьон интернационалистарбыт. Биһиги интернационализммыт кэҥүл, кырдьык иһин охсуһуу уотугар хатарыллыбыта, эйэлээх үлэни чиҥэтиллибитэ, — диктор киэҥ-холку куолаһа мустубут дьоҥҥо туһаайан кэпсиир.

ССКП райкомун пропагандаҕа отделын сэбиэдиссэйэ В. В. Алексеев «Эйэ долгуна» аан дойдутааҕы акцияҕа анаммыт митиҥи аһыллыбытынан биллэрэр.

Трибунаҕа митинг кыттыылаахтара биир-биир тахсаллар. Киһилэр этэр тыллара эйэ туһунан. Сэрии ветерана П. А. Седалищев, Герой-ийэ В. С. Федорова, Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччитэ З. Адамова, ЫБСЛКС райкомун бастакы секретара И. Андросов уо. д. а. ССКП эйэлээх политикатын өйүүллэрин туһунан эттилэр.

«Биһиги, Эйэ советскай фондун оройуоннааҕы отделениетын чилиэннэрэ, оройуоммут бары олохтоохторун аан дойдутааҕы «Эйэ долгуна» акцияны дьылалаан өйүүргэ ыҥырабыт. Тус бэйэ үбүттэн Эйэ фондун хаҥатыһыы эйэни бөҕөргөтүүгэ эһиги сирэй кыттыыгыт буолар. Онон бука барыгытын биир саҥааланыы дьаарбаҥкаларынан, субуотунньуктарынан, биир күннээх хамнаскытын биэрэн, о. д. а. дьаһалларынан Эйэ фондугар көмөлөһөргүтүгэр ыҥырабыт. Коллективтарыт социалистическай эбэһээтэлистибэлэригэр Эйэ фондугар кыттыыны киллэриҥ.

Эйэ биһиэхэ барыбытыгар күндү. Биһиги кэлэр кэскилбит — оҕолор сэрии алдьархайын билбэтиннэр!» — Эйэ советскай фондун оройуоннааҕы отделениетын председателэ М. В. Сивцева ыҥырыы тылларын ааҕар.

Ааспыт сылга биһиги оройуоммут олохтоохторо 391183 солк. үбү Эйэ фондугар уктулар. Үп сүрүннээн үлэ коллективтарыттан киирдэ. Ис дьыала отделын, лесопункт, госстрах, ОТП, метеостанция, Болтоҥо, Соловьев, Хайахсыт сельсоветтарын, Мэлдьэхси, Амма оскуолаларын коллективтара, о. д. а. маныаха саамай активнай кыттыыны ыллылар.

Болугур кэһиилэгин олохтооҕо, педагогическай үлэ ветерана Ирина Наумовна Иванова соторугааҕыта эйэ дьыалатыгар 55 солк. киллэрдэ. Мүгүдай «Прогресс» зонатын олохтоохторо, Сылаҥ орто оскуолатын алтыс кылааһын үөрэнээччилэрэ, Диринг пионердара, интернат-оскуола дьахталларын советта уо. д. а. төһөнү кыайалларынан көмөлөстүлэр. Биһиги биир дойдулаахтарбыт эйэҕэ тардыстыыларын ити махталлаах дьыалаҕа кыттыынан бигэргэтэллэр.

«Эйэ долгуна» акциятын өйөөн илии баттааһын хомуллунна. Митинг кыттыылаахтара бары анал планшеттарга илии баттаатылар. «Эйэ илдьиттэрэ» символическай мотопробегка кыттан совхозтар киинниэриттэн делегациялар кэлиилэрэ үөрүүнэн көрсүллүнэ.

Бу күн оройуон олохтоохторо 3827 солк. үбү Эйэ фондугар хомуйдулар. Ити үп биир саҥааланыы дьаарбаҥкаларыттан, биирдиилээн уҕуулартан киирдэ.

М. СИВЦЕВА,
Эйэ советскай фондун оройуоннааҕы отделениетын председателэ.

ОСКУОЛА ОЛОҔО

8:10-ҥа. КИМ ТУҺАТЫГАР?

Пионерскай актив оройуоннааҕы слетыгар кыттыбыт уонна кыттыбатах дружиналар ахсааннара итинник. Спортивнай терминологияны туһаннахха: «Ахсаан кимэ туһатыгар буолла?» — диэн ыйытар оруннаах.

Дружина ахсыттан 4-5 делегат талыллыбыта. Билэн турар, бастыттан-бастыҥнар слекка кыттар быраабы ылбыттара. Ону баара баһаатайдар дааргыыйбыттарыттан уонна оскуолалар администрацияларыгар аахайбатахтарыттан 8 эрэ дружинаттан делегаттар слет буолар күнүгэр оройуон киинин булбуллар. Онон 51 пионер мустан үс этэрээттэргэ түмсэннэр үлэлээтилэр. Этэрээттэр «Диалог» кулууп секцияларыгар пионерскай олох тыын боппуруостарын дьүүллээтилэр.

Бастакы секцияҕа «Бэйэни салайыныы уонна бииргэ үлэлээһин» боппуруоска кэпсэттилэр. Кыттааччы аҕыйаҕа бочуумнаах түмүктээһиннэри оҥорорго кыаҕы биэрбэтэ. Онон бу боппуруоһу лаабырдарга эссэ төгүл кэтэҕэн кэпсэтэргэ быһаарыллынна. Секция кыттыылаахтара кылаастарга бэйэ коллективтары үөскэтэргэ соруктаннылар.

«Эн табаарыһыҥ — пионерскай хаһыат» секцияҕа оройуоннааҕы хаһыаттан С. Яковлев кытынна.

— Биһиги да секциябытыгар дьиҥ интэриэстээх кэпсэтии саҕылыллыбата. Ол бириччинэтэ секцияҕа эркин хаһыаттарын таһааларыгар дьарыктаммат оҕолор киирбиттэрэ буолла. Амма оскуолатыттан «Пионер» хаһыат икки нүөмэрэ ыытыллынна. Атыттартан хаһыаттар киирбэтэхтэр. Оҕолор дружиналарын хаһыаттарын ааттарын өйдөөбөттөрө да үлэ-хамнас уота-күөһэ суоҕун көрдөрөр, — диэн хаһыат үлэһитэ санаатын этэ.

Ленинскэй комсомол 70 сылын көрсө пионерскай хаһыаттары көрүүнү ыытарга, юнкоровскай посталары тэрийэргэ, суруйуулары темаларын, жанрдарын кэҥэтэргэ, о. д. а. сүбэлэр оҥоһуллуннулар.

«ИДК үлэтэ хайдах буолуохтааҕый?» — итинник боппуруоһу дьүүллэспит секция кыттыылаахтара кыраайы үөрэтиигэ болҕомтону туһаайарга быһаарыстылар. Бырааттыы республикалар, кыраныыса таһынааҕы оҕолору кытта суруйсууну бэйэ тэрээбут кыраайы пропагандалыырга, билиини кэҥэтэргэ туһанарга.

Пионердар «Эйэ долгуна» аан дойдутааҕы акциятын өйөөннөр биир саҥааланыы дьаарбаҥкатын тэрийдилэр. Оҕолор оҥоһуктарын атыылааһыныттан киирбит 140 солк. эйэ фондугар ыытыллынна.

Слет кыттыылаахтара оройуон бары пионердарыгар ыҥырыы ыллылар. Бэһис — үлэ чиэппэрин биир күннээх хамнаһын эйэ фондугар ыытарга, бириҥээдэлэргэ герой-пионер Сима Сергеева бочуоттаах чилиэнинэн киллэрэргэ соруктаннылар. Киһилэр бачыымнара дружина ахсын киэҥ өйөбүлү ылыа диэн саныыбыт.

Слет түмүктэнэ, Төһө да былааннаммыт курдук толору туолбатар кыттыбыт пионердарга туһалаах буолла диэн эрэнэбит.

Н. ФОМИНА,
ЫБСЛКС райкомун секретара.

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

БОЛҔОМУҤ: ЛОТЕРЕЯ!

Бэс ыйын 26 күнүгэр стадиоҥҥа лотерея оонньуур. Билиэт сыаната 1 солкуобай.

Дьоллоох билиэттэри таба харбаабыттар ИЖ «Планета-5», «Восход» мотоциклары стадионтан сүүрдэн барар дьоллонуохтара. Оттон таба тыһа уутылары, түүлээх бэргэһэлэри кэппиттэр да үөрүүлэрэ киһилэртэн итэҕэйэ суох буолуо диэн саныыбыт. Итини таһынан радиоаппаратура, фотоаппараттар, кинигэлэргэ суруттарыы, о. д. а. сүүйүүлэр бэйэлэрин хаһаайыттарын күүтэллэр.

Билиэт атыытыттан киирбит үп 50 бырыһыана сүүйүүлэринэн толлорулуоҕа. Билиэттэри ЫБСЛКС райкомугар киэһэ 18 чаастан атыылаһыахтара. Ону таһа комсомольскай тэрилтэлэринэн тарҕатыллыахтара.

АТЫЫ ТЭРИЛЛЭР

Нэһилиэнньэни ас араас көрүҥүн атыылааһыныгар кыттаргытыгар ыҥырабыт. Туһулгэҕэ маллар атыылыыр астарыгар маннык сыананы биһабыт: баахыла — 30 харчы, алаадьы — 10 харчы, бэрэски — 25 харчы, лэппиэскэ — 15 харчы, пончик — 20 харчы, хворост — 10 харчы, бэчиэньэ 1 кг — 2 солк., минньигэс бөрүөк — 1 солк. 50 харчы, үөлүллүбүт эбэтэр ыһаарыллыбыт собо — 10 харчы, үтэһэлээх эт 200 гр. — 3 солк., луукалаах шашлык — 1 солк., сымыыт — 30 харчы, блины — 15 харчы, сахалыы лэппиэскэ 100 гр. — 20 харчы, морс 1 ыстакаан — 15 харчы.

Тэрийэр комитет.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор — 21-332, отделлар — 21-265, уопсай — 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.
Индекс: 54967. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Чурапчинская районная типография Госкомиздата Якутской АССР.